

Вибір та обґрунтування об'єкту і методів дослідження у відповідності до мети та задач

Д-р мед.наук

Серік Сергій Андрійович

ДУ "Національний Інститут терапії ім. Л.Т.Малої НАМН України"

м.Харків

Наукове дослідження – процес цілеспрямованого вивчення певного об'єкта (предмета або явища), використовуючи наукові методи з метою встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення у практичній діяльності людей.

Хід наукового дослідження можна представити у вигляді такої логічної схеми:

1. Назва наукової роботи.
2. Обґрунтування актуальності обраної теми.
3. Визначення об'єкта і предмета дослідження.
3. Постановка мети і конкретних завдань дослідження.
- ▶ 5. Вибір методів (методики) проведення дослідження.
6. Опис процесу дослідження.
7. Формулювання висновків і оцінка одержаних результатів.
8. Обговорення результатів дослідження.

Обґрунтування актуальності обраної теми

Обґрунтування актуальності обраної теми — початковий етап будь-якого дослідження. Поняття "актуальність" має особливе значення, адже те, як автор уміє обрати тему і наскільки правильно він цю тему розуміє й оцінює з точки зору своєчасності та соціальної значущості, характеризує його наукову зрілість і підготовленість.

Обґрунтування актуальності передбачає відповідь на запитання: чому дану проблему потрібно розв'язувати саме в даний час?

Обґрунтування актуальності теоретичних досліджень передбачає проектування наслідків пошукової роботи для розвитку теорії, врахування можливого впливу запланованих результатів на існуючі теоретичні уявлення, здійснення попереднього аналізу рівня опрацювання проблеми в науці.

Загалом, алгоритм обґрунтування передбачає висвітлення таких аспектів досліджуваної проблеми:

Сутнісний зміст проблеми

відтворює головні, найбільш гострі суперечності між існуючими теоретичними знаннями і практичним станом питання, що досліджується.

Запити практики

узагальнені дослідником вказівки на конкретні труднощі в розв'язуванні практичних задач, помилки і недоліки в роботі, що зумовлені відсутністю відповідних наукових положень та рекомендацій; прогресивні явища, які вимагають узагальнення, аналізу та подальшої наукової розробки.

Запити науки

характеризують необхідність дослідження для розвитку науки, визначають місце проблеми дослідження в загальному науковому знанні, вказують наукову наступність розроблюваної проблеми.

Стратегія дослідження

вказує на основні принципи і шляхи зміни існуючого чи розробки нового теоретичного знання.

Тактика дослідження

визначає головні відомі науці теоретичні й методологічні положення, виходячи з яких, слід розробляти теоретичні передумови дослідження, як засіб підвищення практичної ефективності навчально-виховного процесу.

Наступний етап - етап визначення об'єкта та предмет дослідження

Об'єкт дослідження — в науці під ним розуміють головне поле докладання зусиль вчених. В одній науці (науковому напрямку) може бути кілька об'єктів досліджень, які складають логічно пов'язані сутності й мету досліджень у цій науці (науковому напрямку).

Таким об'єктом стає будь-яке непізнане явище, невідоме раніше науці, або його частина, яку передбачає дослідити ця наука. Часто використовується попередній поділ чого-небудь невідомого (непізаного) на логічно обґрунтовані частини явища. Це використовується як цілком самостійний науковий метод, якщо такий поділ можливий виходячи з апіорі видимих ознак даного явища.

Під **предметом дослідження** в методології розуміють виділену з об'єкта певну цілісність, яка має найбільш істотні з точки зору мети даного дослідження ознаки або властивості. Предмет — це досліджувані з певною метою властивості, ставлення до об'єкта. Наприклад, усі суспільні науки в принципі пізнають один об'єкт — суспільство, але мають різні предмети; політична економія — систему виробничих відносин, економічна статистика — кількісну сторону економічних явищ; бухгалтерський облік, аналіз і аудит — господарську діяльність підприємців та ін.

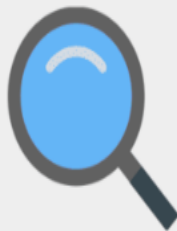
Об'єкт	Предмет
Фірма	Фінансовий стан фірми
Комерційні банки	Прибутковість банків
Країна	Збалансованість зовнішньої торгівлі торгівлі

Об'єкт дослідження

Це певна галузь, аспект, якась явище чи процес, які вивчатимуться: фрагмент наукового матеріалу, який може бути досліджено, про певне наукове знання, сукупність поглядів тощо.

Предмет дослідження

Конкретна складова об'єкту, аспект, відгалуження тощо. Зазвичай, предмет наукового дослідження частково або повністю називається у темі роботи.

Приклад формулювання

Дослідження з психології: «Основні тенденції розвитку креативності».

Об'єкт дослідження: креативність.

Предмет дослідження: тенденції розвитку, фактори, що на нього впливають.

Порівняльно-методологічні ознаки, за якими слід розрізняти об'єкт і предмети дослідження:

1. Поза поставленою метою об'єкт і предмети дослідження не мають певного конкретного сенсу, тобто не існують.
2. Об'єкт відноситься до предмета як ціле до своєї частини.
3. По відношенню до об'єкта як частини реальної дійсності, предмет є лише певною його стороною або елементом з будь-якою групою або комплексом характеристик, властивостей, зв'язків.
4. Об'єкт за ступенем ідеалізації його властивостей завжди абстрактніший за предмет і завжди менш однозначно описується.
5. Об'єкт, як правило, вибирається з реальності, яка пізнається, а предмет може носити суто модельний, штучний або умовний характер, необхідний для проведення дослідження.
6. Об'єкт дослідження безпосередньо некерований, а предмет керований частково або повністю. Управління зміною станів об'єкта здійснюється дослідником шляхом цілеспрямованої зміни стану, властивостей, відношень або характеристик предметів, що входять в об'єкт дослідження.
7. Предметом дослідження вважають лише ту частину об'єкта, зміна якої можлива з волі дослідника. Інші частини, сторони або характеристики об'єкта виступають у дослідженні в ролі умов функціонування об'єкта або обмежують область застосування результатів проведеного дослідження.

Різниця між об'єктом та предметом дослідження

Об'єкт дослідження - це поле наукових пошуків, говорячи іншими словами, об'єкт - це те, де ми шукаємо. Об'єктом дослідження прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. Об'єкт дослідження - це той аспект, який вже відомий в науці, в літературі. Змістовна характеристика об'єкта дослідження дається, як правило, на початку, і в ній визначаються теоретико-методологічні основи, передумови предмета дослідження. Інформація про об'єкт відома науці. В усіх науках об'єктами дослідження є або тіла, або процеси й явища.

Предмет вужче, чим об'єкт, і по відношенню до об'єкту дослідження предметом може стати його певна частка (елемент, сторона, властивість). Предмет дослідження - це та сторона, аспект чи точка зору, з якої дослідник пізнає цілісний об'єкт, виділяючи при цьому головні, найбільш суттєві (з точки зору дослідника) його ознаки. Предмет включає в себе ті сторони та властивості об'єкта, які в максимальній мірі відтворюють проблему і підлягають вивченню, тобто фіксує певні аспекти, елементи, зв'язки та відношення об'єкта, що розкриваються в процесі пошукової роботи. В одному об'єкті, залежно від поставленої мети, можна виділити декілька предметів дослідження.

Формулювання мети дослідження

Мета дослідження - це те, що в найбільш загальному вигляді повинно бути досягнуто у процесі роботи. Отже, мета передбачає відповідь на запитання: що бажає одержати дослідник і яким повинен бути цей результат? При цьому із формулювання мети повинно бути зрозуміло:

1. що досліджується;
- ▶ 2. для чого досліджується (суспільне значення);
3. яким шляхом досягається результат.

Дослідження можуть передбачати практичну мету або одержання інформації для вибору шляхів та засобів вирішення проблемної ситуації. При цьому мета дослідження зводиться до малого числа формулювань, які можна передати одним абзацом.

Формулювання мети рекомендується зазвичай починати словами: розробити (модель, методика, критерії, основи тощо); обґрунтувати, виявити тощо. Вважається не зовсім виправданим використання слова «шлях» (обґрунтувати шляхи...), оскільки це невизначеність, розпливчатість.

За суттю мета дослідження - це створення нової концепції для розв'язання тієї або іншої проблеми. Для цього необхідно розкрити наступні аспекти дослідження:

- 1) провідну ідею дослідження, яка визначає зміст, методи, форми наступної діяльності;
- 2) сутність вивчаємого явища;
- 3) структуру вивчаємого явища, його елементи, зв'язки між ними;
- 4) тенденції, стадії, етапи вивчаємого процесу або явища;
- 5) умови, які необхідно створити для позитивного рішення поставлених задач й забезпечення прогресивного змінення вивчаємого явища;
- 6) шляхи й засоби керування процесом змінення;
- 7) обґрунтування гіпотези, висновків експерименту.

Завдання наукового дослідження

У своїй сукупності завдання повинні дати уявлення, що слід зробити для розв'язування поставленої проблеми. Таким чином, завдання дослідження виступають як часткові, порівняно самостійні цілі стосовно до загальної мети в конкретних умовах перевірки висловленого припущення (гіпотези).

Найбільш загальною та головною вимогою до розробки завдань дослідження є їх діагностичність формулювання. Ця величина вказує на певний однозначний опис завдань, продуманість способу їх вимірювання й оцінки ступеня реалізації.

Діагностичне визначення завдань стає можливим, якщо вихідні поняття, які використовуються при їх формулюванні, задовольняють таким вимогам:

- мають точне визначення, тобто настільки точно описані ознаки, що поняття завжди співвідносяться з їх об'єктивними проявами;
- прояви мають категорію міри, тобто їх величина підлягає прямому чи непрямому вимірюванню;
- результати вимірювання співвідносяться з певною шкалою, тобто відповідно оцінюються.

Кількість завдань дослідження повинна бути мінімальною за ознакою їх необхідності й достатності у рамках конкретної пошукової роботи (як правило, це 4-5 завдань).

До основних завдань практично всіх досліджень слід віднести дослідно-експериментальну перевірку висловлених ідей та розробку практичних рекомендацій з метою вдосконалення певного процесу.

Методологія наукового пізнання

Розділ філософії, що розглядає проблеми наукового пізнання, його методи і форми, називається **методологією**.

Метод - спосіб теоретичного дослідження або практичного здійснення якого явища чи процесу. Метод - це інструмент для вирішення головного завдання науки - відкриття об'єктивних законів дійсності. Метод визначає необхідність і місце застосування індукції та дедукції, аналізу і синтезу, порівняння теоретичних і експериментальних досліджень.

Методологія - це вчення про структуру логічної організації, методи та засоби діяльності (вчення про принципи побудови, форми і способи науково-дослідницької діяльності).

Коротке змістовне формулювання загальної наукової задачі (проблеми)

